

Natuur in steen, hout, metaal, glas, stuc,...

Motieven ontleend aan de natuur behoren tot meest gebruikte decoratie, zowel aan de binnenkant als aan de buitenkant van kerken, kastelen, buitenhuizen, art-nouveaugebouwen... Ook op grafmonumenten wordt er vaak gebruik van gemaakt.

Beeldhouw-en houtsnijwerk, muur-en gewelfschilderingen, stucwerk, bladkapitelen, geveldecoratie, glas in lood, behang... voor alles wat met verfraaiing te maken heeft, wordt de natuur in dank aanvaard als inspiratiebron.

Voor de geïnteresseerden verwijzen wij graag naar een artikelsreeks op de website van Open Monumendag Vlaanderen 2004:

Beelden van natuur

- *Het gebruik van natuurelementen ter versiering van monumenten van de middeleeuwen tot de renaissance*, door Marjan Buyle, van de Afdeling Monumenten en Landschappen van het ministerie van de Vlaamse gemeenschap
- *Het gebruik van natuurelementen ter versiering van monumenten van de 17de tot de 19de eeuw*, door Serge Defresne.

op

<http://www.landschap.vlaanderen.be/omd/nl/thema2004.html>

Ook in onze Opwijkse monumenten vinden wij aan de natuur ontleende decoraties. Twee voorbeelden: een godsdienstig monument en een burgerlijk gebouw.

Sint-Pauluskerk Opwijk

Natuurelementen worden ook uitgebeeld in het kerkgebouw. We vinden ze terug als versiering of als symbolen op houtwerk en beelden, glasramen en schilderijen.

Op de neogotische muurschilderingen, die in 1911-'12 in het koor en de kruisbeuken werden aangebracht, zag mijn

planten en bloemen... Zij zijn in 1955 verwijderd.

In de houten balustrade van het doksaal uit 1775 zijn planten en bloemen (o.a. tulpen) gesculpteerd.

Op de preekstoel zijn de houten trapleuningen uitgewerkt met planten en druiventrossen. Boven het klankbord van de preekstoel staan palmtakken. Onder het klankbord is een duif afgebeeld, symbool van de heilige geest. Onder de preekstoel is een natuurlandschap uitgebeeld, waarin Saulus van zijn paard wordt neergebliksemd. Men ziet er planten (varens en andere) en dieren (kikvors, hagedis).

Op de grafsteen van Joost van der Varent, griffier 1652-1673, in het koor ziet men een varenplant.

Op de grafsteen van Jan Luypaert, erfmeier van Opwijk 1597-1598, 1608-1640, overleden 1653 en zijn vrouw Anna van den Broeck: bovenaan twee wapenschilden met dieren die in hun poten het wapenschild houden van de familie Luypaert.

Op diverse beelden, glasramen, grafzerken,... ziet men afbeeldingen van planten, bloemen en dieren (voor het nummer van de heilige: zie verder "Attributen en symbolen van heiligen"):

- bloemen en planten: zie preekstoel en balustrade van het doksaal.
- lelie: zie heilige 5 (glasraam in hoogkoor en beeld H. Antonius van Paduwa), heilige 29 (beeld H. Jozef met Jezuskind) en heilige 32 (glasraam hoogkoor).
- palmtak: zie heilige 6 (glasraam in hoogkoor), heilige 8 (glasraam in hoogkoor), heilige 12 (glasraam in hoogkoor) en heilige 31 (schilderij O.-L.-Vrouw van alle heiligen).
- eikel: zie grafsteen van Jacobus Aelbrecht, schepen van Opwijk 1701-... 1711 en burgemeester 1718-1719, overleden 1719 en zijn vrouw Elisabeth van den Broeck en grafsteen

van Jan Aelbrecht, schepen van Opwijk 1627-1628, overleden 1632, beiden achteraan de zijbeuk noord, deels onder de vloer van de kerk- en armenneestersgestoelten.

- druiven: zie hoogaltaar en grafsteen van pastoor Benedictus De Smedt (Mazenzele 1856-1882, overleden 1891) tegen de zuidgevel van de kerk.
- korenaren: zie hoofdaltaar en grafsteen van pastoor Benedictus De Smedt (Mazenzele 1856-1882, overleden 1891) tegen de zuidgevel van de kerk.
- rozen: zie heilige 15 en heilige 19 .
- varken (wild): zie heilige 4.
- paard: zie preekstoel en heilige 41.
- hond: zie heilige 11 en heilige 43.
- duif: zie preekstoel en heilige 34 (glasraam in hoogkoor en schilderij Doop van Jezus)
- raaf of kraai: zie heilige 10.
- adelaar: zie heilige 27.
- rund: zie heilige 33.
- lam: zie heilige 26.
- leeuw: zie beeld 37 en gedenkplaat 1914-1918 op een kolomwand in de viering.
- slang: zie glasraam (schip noord) Adam en Eva en beeld van Jezuskind
- eekhoorn: zie grafzerk hoogkoor
- haan: op de torenspits van de kerk.

Attributen en symbolen van heiligen

Voor de nummering en de verwijzingscode verwijzen wij naar de publicatie verspreid bij de geleide bezoeken aan de Sint-Pauluskerk op zondag 4 juli 2004 met bijzonder thema "50 heiligen en hun symbolen in de Sint-Pauluskerk". De volledige tekst van de publicatie is raadpleegbaar op de webpagina's <http://users.pandora.be/HOM/Kerk-2004.htm>

4. Antonius, abt B14

Antonius is afgebeeld als kluizenaar met baard, gekleed in een pij met koord (gewaad der Antonietermonniken), met in de rechterhand een tau- of abtsstaf. Hij leest in een boek, dat hij in de linkerhand houdt en aan zijn voeten ligt

een (wild) varken. Dit laatste verbeeldt niet de duivel, maar wel de voorspraak van de heilige tegen de veeziekte 'Sint-Antonius-vuur'.

5. Antonius van Padua B10/G5

Het beeld toont de heilige met op de arm het Jezuskind dat een wereldbol in de hand houdt. In de linkerhand houdt hij een bloeiende tak (lelie ?). Op het glasraam is hij gekleed in een pij van zijn orde met koord en met sandalen aan de voeten. Op de linkerarm draagt hij op een boek het Jezuskind en in de rechterhand een bloeiende tak (lelie ?).

6. Apollonia G7

Apollonia van Alexandrië houdt in de linkerhand een palm (als martelares) en in de rechterhand een tang met een tand, omdat haar tanden verbrijzeld werden.

8. Barbara B7

De heilige is afgebeeld in een lang kleed met in de hand een palmtak, als martelares. De toren naast haar verwijst naar haar opsluiting omdat ze weigerde te trouwen.

10. Benedictus G3

Benedictus is op het glasraam gekleed in een pij als abt met borstkrans en staf. In de rechterhand draagt hij een boek met opschrift "regula" (orderegule) als stichter van de orde die naar hem genoemd wordt. Aan zijn voeten zit een zwarte vogel (raaf of kraai), die volgens de legende in een stuk brood pikte waarmee men Benedictus wilde vergiften.

11. Bernardus G 9

De heilige is gekleed als cysterziënermonnik. Maria (met Jezuskind) geeft vanuit de hemel aan de geknielde Bernardus een rozenkrans. Andere symbolen zijn een hond (de heilige wordt 'Gods waakhond' genoemd tegen de bestrijders van de kerk), een hond met een stok in de muil (een legende), een wereldbol en (op de achtergrond) enkele kerkmodellen.

12. Catharina G7

De koningsdochter Catharina van Alexandrië draagt een kroon op het hoofd en in de handen een zwaard en

maagdenpalm (maagd en martelares). Achter haar ziet men een deel van een wiel, waarop ze zou ter dood gebracht worden, maar dat door een engel vernietigd werd.

15. Dorothea S2

De maagd en martelares Dorothea van Cappadocië heeft in haar hand een mand met rozen, die zij aanbiedt aan Onze Lieve Vrouw met het Jezuskind.

19. Elisabeth van Hongarijë G4/S3

Op het glasraam is Elisabeth gekroond als koningin en heeft zij in haar schoot rozen. Het schilderij toont haar als koningin met een gouden kroon op het hoofd (?) en in haar voorschot het brood (?) dat zij naar de armen draagt.

26. Joannes de dooper G3/S4

Op het schilderij wordt hij getoond met een rood onderkleed terwijl hij Jezus doopt in de Jordaan. De duif boven hun hoofden verbeeldt de H. Geest. Op het glasraam is hij gekleed als ascetisch boeteprediker in een kemelharen kleed. Hij draagt in de ene arm een lam en in de andere hand een wimpel waarop staat "ecce agnus Dei" (ziehier het lam Gods), verwijzend naar Jezus.

27. Joannes evangelist B1

Op een arm van het kalvariekruis is de evangelist te zien met als symbool de adelaar.

29. Jozef B17

De man van Maria staat naast Maria en het Jezuskind. Hij draagt in de rechterhand een witte lelie, teken van onschuld.

31. Laurentius S2

Deze Romeins diaken en martelaar is gekleed met dalmatiek en stola. In de linkerhand houdt hij een martelaarspalm en op een rooster, waarop hij volgens de legende gemarteld werd.

32. Lodewijk G6

Lodewijk IX van Frankrijk (regeerde in 1223-1270), draagt het koningsgewaad versierd met de Franse lelie en een kroon op het hoofd. In de ene hand houdt hij een staf met lelie en in de

andere hand een doornenkroon op een kussen.

33. Lucas B 1

De evangelist is op een arm van het kalvariekruis afgebeeld met zijn symbool een rund.

34. Maria G9

Het glasraam toont Maria tussen de apostelen met Pinksteren. De duif boven hun hoofden verbeeldt de H. Geest.

37. Marcus B1

De evangelist is op een arm van het calvariekruis afgebeeld met zijn symbool de (gevleugelde) leeuw.

43. Rochus B5

De patroon der pestlijders heeft een staf met kruik in de rechterhand en op zijn reiskleed Jacobsschelpen, symbool van de pelgrims.

't Kasteeltje (vroegere villa Wijnants)

(hoek Marktstraat-Ringlaan)

Diverse elementen van het fraaie interieur van enkele gelijkvloerse lokalen van het Kasteeltje, zoals de eikenhouten lambriseringen, binnendeuren, wandkastjes, borstwering van de hoofdtrap glas in lood panelen, de plafonds, schouwmantels, de granito mozaïekvloer,... zijn voorzien van diverse versieringen uit de natuur zoals bloemen en vruchten.

Voor een opsomming en beschrijving van afbeeldingen van elementen uit de natuur in de Droeshoutse Sint-Jozefskerk verwijzen wij naar de bijdrage *De parochiekerk Sint-Jozefskerk* in de brochure Open Monumentendag 2002 – thema "Symbolen", Heemkring Opwijk-Mazenzele, 2002.
